СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 87. Джерзи Ситі, Н. Дж., понеділок, 15 квітня 1935. VOL. XLIII. No. 87. Jersey City, N. J., Monday, April 15, 1935. THREE CENTS

УРЯД НАПИРАЄ НА УХВАЛЕННЯ ЗАКОНА ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт відбув у Білім Домі довшу конференцію з провідниками демократичної партії в конґресі. Конференція постановила взятися всіми силами до переперття законопроєкту про суспільне забезпечення, за котрий заявився уряд. Уряд думає, що цей проєкт повинен бути ухвалений хочби для демонстрації впливу адміністрації в конґресі.

Президент Рузвелт дав до зрозуміння, що він добре знає про існування поважної опозиції проти цього проєкту, одначе він думає на неї не зважати, а переперти ухвалення закона, не роблячи ніякого компромісу з опозицією. Президент каже, що він уважає закон про забезпечення своєю відповіддю на безробіття в краю.

Провідники більшости відразу почулися скріплені цим твердим становищем президента та стали відважно виступати за постанови закона про пенсію на старість, котрі мають у конґресі найбільше ворогів.

ПРЕЗИДЕНТ ВИЗНАЧУЄ 200 МІЛІОНІВ НА БЕЗПЕЧНІ ПЕРЕХРЕСТЯ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт постановив видати з відданої йому конґресом до розпорядимости суми 4 міліярдів 880 міліонів долярів 200 міліонів на те, щоб усунути небезпечні перехрестя залізничих доріг зі звичайними дорогами.

У своїй заяві в цій справі президент підчеркує велике значіння цієї роботи коло усунення перехресть. Він вказує на онодішню катастрофу, в котрій залізничий поїзд підприємства „Болтимор енд Огайо" наїхав на омнибус з дітьми коло Роквила, в Мериленді, та вбив 14 осіб. Він підчеркує теж, що як на перехрестях будуть виставлені мости, то поїзди будуть їздити скорше, бо не потребуватимуть звільняти свого бігу.

ЗАГАЛЬНО-КРАЄВІ ДЕМОНСТРАЦІЇ ЗА МИР.

НЮ ЙОРК. — Preріжні церкви, католицькі, протестантські й жидівські, ведуть аґітацію за те, щоби з приводу надходячих свят улаштовувати молитви за мир.

По всій просто Америці відбувалися в пятницю демонстрації студентів американських шкіл проти війни. Орґанізатори демонстрацій, що представляють кілька студентських орґанізацій, кажуть, що до 4-тої години зполудня до демонстрнацій прилучилися коло 60,000 студентів, а це число пізніше певно буде більше. У метрополитальнім дистрикті Ню Йорку демонстрували коло 10,000 студентів. У деяких демонстраціях тисячі студентів слухали бесідників, не вважаючи на дощ. Орґанізатори пробували втягнути в демонстрацію й молодь публичних шкіл, але це їм майже не вдалось. Не брали теж участи студенти Фордгемського університету, в котрім великі впливи мають Єзуїти.

Демонстранти заявили, що на випадок війни вони до війни не підуть.

Демонстрація студентів Колюмбійського університету зверталася не тільки проти участи у війні, але й проти деяких течій у заряді університету, котрі демонстранти посуджують за фашизм. Один бесідник таврував президента цього університету як фальшивого пацифіста. Коли цей бесідник сказав, що тільки комунізм може визволити людство з війни, слухачі голосними протестами заставили його залишити балачку про комунізм. Таблиці, котрі демонстранти носили, виступали теж проти Герста.

У Гарвардськім університеті, одному з наймодніших американських університетів в Америці, влаштовано протипацифістичні демонстрації. Заповідалися бійки між двома течіями студентів, але до них не прийшло. Прийшло до них у Шікаґовськім університеті.

ЗІ СТРАЙКУ В КОПАЛЬНЯХ ТВЕРДОГО ВУГЛЯ.

ВИЛКС БАРЕ (Па.)—Поліція дістала повідомлення про дальші три динамітування домів страйколомів. Ушкоджено доми 7 робітників. Робітники далі пікетують коло копалень.

Стейтовий уряд заповів, що відкличе з округи стейтову поліцію. В цій справі юнія „Юнайтид Майн Воркерс оф Америка" скликує наради представників місцевих відділів юнії.

ЖЕРТВА ПРОФЕСІЇ.

НЮ ЙОРК. — Підчас циркового представлення в „Медисон Сквер Ґарден" у пятницю зполудня впала акробатка Америка Олвера з висоти 25 стіп та зломала собі обі руки. Випадкови приглядалися коло 5,000 осіб.

ЗА СПРОНЕВІРЕННЯ СУДОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

Апеляційний суд затвердив присуд першої інстанції, яким засуджено секретаря городського суду у Львові, Севеґина Куркевича, на 3 роки, головного судового секретаря Рудольфа Бачинського на півтора року та купця З. Біка на є місяців вязниці за спроневірення судових депозитів на 30,000 зл. Всім тром засудженим відобрано громадянські права на 10 літ.

1,358 ЗАЛІЗНИЧИНХ КАТАСТРОФ ЗА ДВА МІСЯЦІ В СССР.

Новий комісар комунікації, Каганович, створив спеціяльну слідчу комісію, яка має дослідити причини постійних катастроф, що трапляються що дня на большевицьких залізницях. За останні два місяці в центральній Росії було 1,358 більших або менших залізничних катастроф. Більшість тих катастроф спричинила сама залізнича адміністрація, через свою недбайливість або необережність.

НАСЛІДКИ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЄДИНКУ.

У Варшаві в мешканню постерункового О. Стефаняка жив як сублькатор якийсь Вавжонкович, що залицявся до жінки постерункового. Залицяння виявилось. Оба суперники рішили вирішити справу поєдинком. А що вони не визнавалися добре на поєдинкових приписах, рішили, що напишуть записку, наче гинуть самогубством. Опісля станули напроти себе, відвернулися до стіни з револьверами, а на заклик „раз, два, три" обернулися до себе та стрілили. Поєдинок закінчився траґічно. Оба противники застрілили себе взаїмно. — На вістку про те, що сталося, брат Стефаняка, Ян, поранив ножем Стефаняковy так дуже, що вона від ран померла. Зате дістав Ян Стефаняк 3 роки вязниці. Апеляційний суд зменшив йому кару на півтора року.

ЗІЗД УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ І МИСТЕЦТВОЗНАВЦІВ.

Асоціяція Українських Незалежних Мистців та мистецький гурток „Спокій" порозумілися в справі владження першого на західніх землях зїзду українських мистців і мистецтвознавців. Зїзд плянується на кінець біжучого року. В програму зїзду входять: професійна орґанізація мистців по цей бік Збруча (в краю та на еміґрації), справа створення української мистецької ґалерії у Львові, справа охорони памятників мистецької старовини, справа соціяльного забезпечення й покращання умовин праці українських мистців, наладнання мистецької пропаґанди й видавництв, тощо. Майже рівночасно має відбутися в Києві зїзд тогобічних українських мистців.

ЗАТРОЄННЯ РИБАМИ ЦІЛОЇ РОДИНИ.

Ще минулого року велике враження викликала у Львові вістка про затроєння рибами цілої родини одного дентиста. Лікарі відратували дентиста і його жінку, а їхніх двоє дітей від згаданого затроєння померли. Від того часу жінка дентиста попала в душевну хоробу, що тревала майже цілий рік. Тепер мусів дентист відвезти її до заведення для душевно хорих.

ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ СТРАЙКУ ҐУМОВИХ РОБІТНИКІВ.

У департаменті праці у Вашинґтоні почалися конференції представників великих ґумових фабрик в Акроні, О., з секретаркою праці, панною Перкинс, у справі акронського страйку. Урядовці департаменту праці мають надію, що їм удасться запобігти страйкови, що має початися в понеділок.

ПОЛЬСЬКИЙ ЦУКОР — МОРЕМ ДО ПОЛЬЩІ.

Як відомо, Польща продає для закордону цукор пять разів дешевше ніж у краю. Тому за кордоном кормлять теж і худобу тим польським цукром. З такої дешевої конюнктури скористали в Варшаві більше підприємців. Вони оснували товариство з великими капіталами для закупна цукру нібито для вивозу до Анґлії. Підприємство вже на морі перевантажувало цукор на інший корабель, що вертався до Ґдині, тай так пачкували дешевий цукор до Польщі, де продавали по ринковій ціні. На цьому товариство заробило величезні гроші. Варшавська прокураторія покінчила слідство в справі цієї цукрової афери. Слідство ведуть тепер проти 6 варшавських відомих фінасистів, які фінансували підприємство. Всіх їх притягли до карної відповідальности.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЗБРОЄННЯ НА СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Большевицька преса щойно тепер оголосила промову заступника команданта воєнної округи на совєтській Україні, Амеліна, яку він виголосив з нагоди 17 роковин існування червоної армії. У своїй промові Амелін подав деякі вістки про зміцнення відділів червоної армії на совєтській Україні. Число військових літаків на совєтській Україні збільшилося в останніх трох роках на 100 відсотків. Технічне озброєння війська покращало. Число тенків збільшилося в шестеро. На кордонах совєтської України побудував большевицький уряд твердині з бетону і заліза.

ШВЕЦЬ БУВ ОДИНАЦЯТЬ ЛІТ ДЕНТИСТОМ.

У Варшаві в дентиста Яна Місіна при вириванню зуба померла урядниця Яніна Лявінська. Справа дісталася до прокуратури. Виявилося, що той Місін не є ніяким дентистом, а тільки шевцем. Перед кільканацятьма роками він сидів у вязниці й там сповняв службу в дентистичному відділі. Видно, що там він сподобав собі дентистичний фах і, треба сказати, його трохи й навчився, що як тільки вийшов на волю, подбав собі за підроблений дентистичний диплом. На тій основі швець Місін 11 літ виконував дентистичну практику у Варшаві.

ХУЛІҐАНСЬКИЙ НАПАД У ЛЬВОВІ.

На гром. О. Шуманського з Підсадок напали на вул. Малецького в білий день, бо коло 4-тої години пополудні, два хуліґани, затягнули його до найближчої брами і подерли йому на кусні його баранкову шапку з синім денцем, виробу кравецької робітні в Домі Українських Інвалідів. Не обійшлося притім і без вуличних висловів на адресу нашого народу. Поліцая ніде близько не було.

„ДО БОРОТЬБИ З ЦЕРКВОЮ І КОМІНТЕРНОМ".

В міському театрі у Луцьку відбулася академія знагоди 5-ліття діяльности „Леґіону Млодих". Академію скликав Волинський Конвент Сеніорів Леґіону Млодих та Волинська Округа Леґіону Млодих, а протекторат над академією переняв волинський воєвода, бувший міністер Генрик Юзефський.

По відіграню „1-шої Бриґади" та по виголошенню кількох привітальних промов виступив з ширшою промовою на тему про цілі та завдання Леґіону Млодих ред. Януш Лясковський з Варшави, який у свойому рефераті каже, що Леґіон Млодих у змаганню до запевнення великодержавного становища Польщі поставив собі метою „боротьбу з усіми інтернаціоналами, що ставляться ворожо до цілости Польщі. До тих інтернаціоналів належать: Комінтерн та Католицька Церква". По тій промові при гучних оплесках слухачів та знову при звуках „Першої Бриґади" завіса впала і — на загальне здивування більше вже не піднеслась. Настала конструкція. Присутній на академії представник воєводи заборонив, здається, продовжувати академію...

ПОЛІТИЧНЕ ВБИВСТВО.

В лісі біля Надчиць, пов. Дубно, знайшли трупа Метода Чумака з Дяткович. Є познаки, що Чумака вбито з політичних мотивів. Свого часу він належав до комітету, що кермував бойкотом ярмарків на Волині. Тоді членів цього комітету, що виступав під комуністичним прапором, арештовано і позасуджувано на кари 1 до 6 літ вязниці. Одинокий Чумак утік перед аештуванням і скривався в тайному місці, боячись пімсти своїх однопартійців, які закидували йому двозначну ролю, а то й провокацію.

БОКСЕРСТВО.

Гідчас боксерського тренінгу в салі Фонду Праці в Каліші один з тренуючих, Ст. Павляк, так нещасливо вдарив свого противника Ч. Антоняка, що той по хвилині помер.

ПОМАРАНЧІ І ЯЙЦЯ.

Аг. Всхуд повідомляє, що експортери почали вивозити з Польщі яйця до Еспанії. На рахунок признаного в торговельній умові континґенту в скількості 700 ваґонів вислали досі коло 150 ваґонів яєць. Признаний Еспанії континґент на привіз помаранч до Польщі в скількості 1,600 ваґонів вичерпується. Великі запаси еспанських помаранч є в Ґдині.

РОДИННА ТРАҐЕДІЯ В ЛАНЦУТІ.

Інжинір міської електрівні, 37-літній Леопольд Модзелевський, був від трох літ жонатий. Подружжя мало дві донечки: 2-літню Ізабелю і 8-місячну Варвару. Останніми часами Модзелевський попав у нервовий розстрій і на тому тлі повстали між ними і його подругою спори. Модзелевський вмовив у себе, що його жінка його зраджує. І ось у неділю рано Модзелевська пішла до церкви, а інжинір вхопив за бритву і підрізав нею горла обох донечок, що якстій померли. Вкінці підрізав і собі горло та впав у калюжі крови на землю. Коли Модзелевська вернулася, застала вже тільки троє трупів.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ЗВОРОТ НІМЕЧЧИНИ

СТРЕЗА (Італія).—Представники Анґлії, Франції й Італії відітхнули, коли одержали з Берліна повідомлення, що Німеччина годиться підписати Східній договір, яким зобовязується не вести зачіпної війни на сході. Одначе Німеччина поставила застереження: не хоче зобовязувати себе давати військову допомогу тим, кого нападуть. Тут вона хоче мати вільну руку переговорювати цю справу з кождою державою окремо.

ФРАНЦІЯ ЗАСПОКОЇЛАСЬ.

СТРЕЗА. — Супроти нової постави Німеччини не буде Франція домагатися в Лізі Націй її покарання за зломання Версайського договору, а задоволиться, що дадуть їй слабе упімнення. Але заразом буде Франція наставати на те, щоби були ухвалені дипльоматичні, економічні й фінансові карні санкції проти тих держав, що спричинять війну.

ЩО СПРИЧИНИЛО ЗВОРОТ НІМЕЧЧИНИ?

ПАРИЖ. — Кажуть, що Німеччина не боїться ніякого збройного виступу проти неї з боку інщих держав, але лякається економічного й фінансового бойкоту. І це заважило на тім, що вона тепер злагіднила своє відношення до Східнього договору. Вона теж не хотіла довести до напруження з Анґлією.

ЗВІЛЬНИЛИ АМЕРИКАНСЬКОГО „ШПИГУНА".

БЕРЛІН. — Річард Ройдерер з Клівленду, відомий як „фільософічний пацифіст", просидівши 11 місяців у німецькій тюрмі, станув перед народнім трибуналом, щоб відповісти за шпигунство, звернене проти Німеччини. Його приловили на тім, як збирав ріжні дати щодо німецького зброєння, при чім дописував ще свої фільософічні завваги. Суд, котрий, як відомо, судить на військовий лад і рідко коли кого звільняє, звільнив Ройдерера, принявши за правду, що він упав жертвою доносу, зробленого його конкурентом до дівчини, яку обидва любили. Та суд таки зазначив, що Ройдерер, що походить з німецької крови, не поводив себе по патріотичному і надужив німецької гостинности, збираючи матеріяли, які можливо був би використовував у чужій пресі проти теперішньої німецької влади. Ройдерер плакав і казав, що він є з горожанства Американцем, але любить німецький нарід і не є ніяким шпигуном.

ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ НА РАДІЮ.

УЖГОРОД (Закарпаття). — Іде дальша завзята боротьба за те, щоб міністерство почт і телеграфів безпроволочно постаралося поставити окрему радіостацію для місцевого українського населення. Досі дають час від часу програми, але головно російською мовою. Українських композиторів і творів українських письменників не узгляднюється. Резолюцію з тим домаганням підписали всі українські народні установи.

ТЕАТР І МУЗЕЙ В УЖГОРОДІ.

УЖГОРОД. — Краєвий Комітет розписав конкурс на переклади драматичних пєс з чужих мов місцевою народньою мовою. Пєси ті призначені для репертуару місцевого краєвого театру. І Національний Музей теж розпочав енерґійну акцію в справі збирання памяток Закарпаття. Між інщим придбав він Острозьку біблію з 1581 р.

ВБИВАЮТЬ МОСКОВСЬКИХ АҐЕНТІВ.

ХАРКІВ. — У Славянську селяни вбили комуніста Коровича, що ліквідував безоглядно одноосібні селянські господарства і переводив насильно колективізацію.

СТРАХ НЕ ЛЮБЛЯТЬ „НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО ТРАКТУВАННЯ".

МОСКВА. — "Правда" подає, що шесту всеукраїнську мистецьку виставу відвідали понад 100 тисяч людей. З того приводу написано там іще таке: „Українські націоналісти, приховуючися шуканням національних форм, штовхали мистців України на шлях націоналістичної розробітки й націоналістичного трактування форм і образів мистецтва".

ЯК РОЗРОСТАЄТЬСЯ СОЮЗ УКРАЇНОК.

ЛЬВІВ. — На загальних зборах „Союза Українок" стверджено в звіті, що орґанізація має сьогодні 73 філії, 240 кружків та 63 жіночі секції при читальнях „Просвіти" та кружках „Сільского Господаря".

ЗА ЩО СУДЯТЬ У ПОЛЬЩІ.

СЯНІК (Галичина). — В половині березня відбулася розправа проти адвоката й голови кружка „Рідної Школи", д-ра С. Ванчицького, за те, що він казав розліпити коло церкви афіші про анкету в справі „Рідної Школи", а сяніцьке староство потім ці наради заборонило.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ШУКАЮТЬ РІВНОВАГИ СИЛ

Нема тепер важнішої новинки з Европи, як конференція представників великих держав в італійськім купелевім місті Стреза. Конференція може не сповнить завдання, якого сповнення від неї ждуть, але це завдання є незвичайно важне. Є це завдання знайти нову рівновагу сил в Европі.

Рівновага сил в Европі ще місяць тому спиралася на версайському договорі. Властиво це не була рівновага, а тільки мілітарна геґемонія Франції, найбільшої мілітарної сили, що вийшла зі світової війни. Пару тижнів тому ця ніби-рівновага пропала, коли Німеччина нагло заявила, що вона дере версайський договір та узброюється. З хвилею, як в Европі повстала велика німецька армія, всі держави почали питатися: Хто наш приятель, хто наш ворог? На кого нам покластися? Проти кого нам прийдеться воювати?

Проголосивши створення армії, німецький диктатор пробував негайно поставити свою рівновагу сил, котра зробила би з Німеччини осередок державного аліянсу проти советської Росії. Мали до цього аліянсу бути приєднані Анґлія, Італія й Польща. Та Гітлєр повів справу так, що не то, що Анґлії до себе не приєднав, але й утратив тих приятелів, котрих мав. Наговорив він таких річей анґлійським представникам, що цим відразу обурив проти себе не тільки Росію, котрої він приєднувати не думав, але й Італію, котра була йому досить прихильна. Франція зараз почала говорити явно про союз з Росією. Поляки, що недавно показували охоту їхати в німецькій лодці, тепер стали з неї втікати, як щурі втікають з корабля, що має потонути. Замісць сконсолідувати держави проти Советів, Гітлєр сконсолідував держави проти себе.

Що вирине з конференції в Стрезі, ніхто наперед докладно певно не знає. Хоч вона виринула з наглого очуняння держав, це ще не дає запоруки, що вона знайде якісь постійні основи мира. Правдоподібно вона тільки придумає ще якусь угоду, яка стане основою для зрівноваження сил тільки на якийсь час, приміром до збору Ліґи Націй, або в найкращому разі до наступної весни. Постійного замирення вона принести не може, бо Европа нині є такою суматохою суперечних інтересів економічних і мілітарних, що постійної рівноваги для неї ніхто не придумає. Коли Европа не вміла цього зробити, як Німеччина була роззброєна, то тим тяжче це зробити тепер, як Німці розвязали собі руки й взяли за кріс. Стреза може наговорити багато гарних слів про мир, але це не змінить того хаосу економічних і мілітарних інтересів, який з конечности мусить довести скорше чи пізніше до спроби розвязати замотані проблєми силою, війною.

ПРОБУДЖЕННЯ СХОДУ ЕВРОПИ

Перед кількома місяцями появилася німецькою мовою книжка під повищим наголовком фінляндського професора Карла Тіяндера*) Автор, у довоєннім часі професор у петербурзькому університеті аж до 1918. року, ставить собі ціллю дати в формі наукової праці з мемуаристичними вставками образ історії сходу Европи, його теперішности і майбутности, як процес боротьби націоналізмів поодиноких народів з московським імперіялізмом. „Побіч численних і ґрунтовних розслідів — пише автор у вступі до книжки — відносно розвою совєтського Союзу й актуального зрештою питання, чи „червона торговля" загрожує чи манить, повинна і **культурна проблема** 180 народів, які ще нині живуть на території совєтського Союзу, представляти інтерес для світа читачів. Конечно, поставити навіть питання, які процеси в совєтськім Союзі мають більше значіння для майбутнього укладу життя народів на сході Европи: індустрійні пятилітки, чи поступи національних культур народів". Зображення цеї культурної пролєми автор ставляє собі головною метою, вважаючи самозрозумілою річю, що національна культура є все підбудівкою для політичного росту нації.

Для українського народу книжка д-ра Тіяндера має ту велику вагу, що, виминаючи деякі малі історичні неточности (головно відносно руської доби на сході Европи) чи недоговорення у змальовуванні сьогоднішнього положення нашого народу, є цінним словом правди чужинця перед широким світом про Україну в минувшині, теперішності і будучності. Книжка в своїй тематиці ставить українську проблєму своєю цетральною точкою. Старанне підкреслення тих моментів з давнішої і свіжішої історії, які ставили поневолені Москвою народи в один фронт проти спільного ворога, змалювання помилок, які поповнили в цьому напрямі ці народи, видвигнення факту, що в Києві заповідалось остаточне зблькування протимосковських сил — усе те цінні зіставлення, що підносять книжку для нас до особливо рідкої вартости. При історичному описі руху декабристів стрічаємо в автора ставлення справи, яке й в українських авторів рідко подибується. Д-р Тіяндер, підкреслюючи активну участь України у повстанні декабристів, вбачає в ньому **початок модерних національних революційних рухів на сході Европи.** Характеристика Москви погубною силою сходу Европи, схарактеризування андрусівського договору варшавським насиллям над живою нацією, що пімстилося тяжко передовсім над Польщею — дальші цінні висновки автора. Дуже цікава характеристика чорної сотні, образ настроїв у Росії підчас світової війни — головно відгомін окупації Галичини, цінні факти й історичні дані про інші народи сходу Европи. „Заскоченими літератами" називає автор себе і представників інших народів у Петербурзі, що збирались кувати свою долю видаванням літературних альманахів і т. п., тоді, коли події розвивалися зі стихійним розгоном і вимагали **активно** встрянути в них від самого початку. З часів початку революції **1917.** року змальований автором цікавий епізод — **Шевченкові роковини в Петербурзі,** який варто подати в українському перекладі, як цінний причинок до образу перших хвилин української національної революції. Автор пише:

„Припадок хотів, що в новій будівлі, до якої я перенісся осінню 1912 р. моїм сусідом був великий український патріот, письменник і професор, **Олександер Іванович Зайцев.** Він був милою, товариською людиною і ми стрічалися майже що дня...

„В березні 1917. р., кілька тижнів після вибуху революції, одержав я від Зайцева запрошення взяти участь з промовою у святі в честь Шевченка. Тому, що я увляв собі при цьому літературну вечірку в такім виді, як вона була популярна в Петербурзі — я відразу згодився. Трохи застановило мене, коли я довідався, що свято має попередити панахида за українського національного поета в казанській катедрі. Отже річ заповідається багато величавіше, ніж я це міг собі думати. Площею перед казанською катедрою біля Невського проспекту з її хвилюючою сюди й туди людською струєю користувалася від років студіююча молодь для політичних демонстрацій. Оперті у перед катедри й півколесо кольонади, могли демонстранти бути атаковані тільки з Невського проспекту, що являлось для козаків певною перепоною, бо хоробрі атаки московської військової потуги проти горстки беззбройних студентів і студенток не були напевно будуючим видовищем для публики. Початково була Казанська площа, як зрештою всі площі в Петербурзі, вимощена круглим камінням, та опісля засаджено на ній кущі, які одначе таксамо не могли перешкодити демонстраціям революційної молоді, як статуї обидвох начальних командантів, що керували московськими операціями проти Наполеона 1812. році. Цим робом стала Казанська площа до певної міри символом боротьби за свободу. І тут хотіли теж Українці шанувати свого національного героя та піднести свій голос перед цілим загалом.

„Вже наближаючися разом із Зайцевом у назначений день до Казанської площі, натрапив я на масу людей, що виповнила не тільки площу, але й Невський проспект і побічні вулиці в сусідстві катедри. Порядок удержувала бувша царська ґвардія — вибрані верхівці на чудових вороних конях. „Це Чорноморці з Кубані" — пояснив мені Зайцев. Тому, що кубанські козаки є Українці, було зрозумілим, що саме цей упривілейований відділ переняв службу впорядчиків на Шевченківськім святі. Перед головними дверми катедри виставлено бесідницьку трибуну й тільки з трудом удавалося здержувати нарід, що залив тісно кольонаду, перед напором безпосередньо аж до трибуни і до виходу з катедри. Внизу під правим крилом кольонади замітив я велику військову орхестру.

„По богослуженні вилилися учасники з катедри й натовп став іще густіший, так, що — як це кажеться — яблоко не мало би місця де впасти. Тепер почалися промови до зібраного народу. Тоді не мали ще голосників, тож тільки найближчі могли чути те, що говорилось, бо слова гинули в мимовільному гаморі товпи, тупоті коней і шумови переїжджаючих трамваїв. Але публика була ще такмало звикла до прилюдних імпрез і була така щаслива, що може свобідно збиратись і покланятися своїм ідеалам, що попала й не вловлюючи змислу промов в екстазу. Вид шанобливих постатей із білим волоссям і хвилюючими бородами на трибуні уділював зібраним почуття, що там говориться напевно про надію на краще майбутнє — і як кінчилася промова, кликано захоплено: „Слава!" І мої вивоти, хоч я не міг мати претенсії на патріярхальний вигляд, принято таксамо добряче і вони викликали ті самі українські оклики захоплення. По вичерпанні листи бесідників орхестра відограла український гимн, який при цій нагоді хіба вперше відспівала прилюдно в Петербурзі тисячголова товпа. Тепер уставились усі в ряди: напереді йшла орхестра, а кубанські козаки супроводжали похід по боках. Так пройшли Українці долі Невським проспектом до Таврійської палати, де їх приняв предсідник робітничо-салдатської ради".

Як обєктивно і зі співчуттям ставиться автор до української революції 1917—20 рр., хай послужать доказом отсі дальші рядки:

„Коли в липні 1917. р. заповідався упадок тимчасового уряди, почали Українці орґанізувати власний центральний уряд і творити навіть власну армію. З ріжних сторін України зійшлися представники до Києва і створили тут Центральну Раду. З цього народнього заступництва вийшли ґенеральні секретарі, що мали приблизно ті самі функції, що міністри в інших країнах. Ґен. секр. для справ війни й одночасно шефом української армії був Симон Василевич Петлюра, що став правдивим національним героєм і осередньою постатю боротьби України за самостійність". Подавши короткий життєпис Петлюри, автор пише: „Коли почала розхитуватися карність на фронті, покликав Петлюра до життя український фронтовий комітет, що став завязком української збройної сили. Сперта на українські полки, проголосила Центральна Рада 18. 12. 1917. р. незалежність української републики.

(Кінець буде).

*) Karl Tiander: Das Erwachen Osteuropas, Wien, 1934.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЧИ ЦЕ ПРАВДА?

На бенкеті, влаштованім у Ню Йорку клюбом людей, занятих при ґазетнім розголошуванню, виступав редактор бизнесового тижневика, „Форбс Меґезин", та сказав між іншим:

„Скорше чи пізніше нарід Америки проголосить грімко, що він уже має досить цього сунення Америки в напрямі до сталінізму, гітлєризму або мусолінізму. Бизнес мусить маширувати наперед і не дивитися на політиканів".

Що бизнес є проти сталінізму, це знаємо, але чи справді він так дуже проти „гітлєризму" й „мусолінізму", щоби він аж хотів піддержувати американський нарід у боротьбі проти диктатури? Може це було би бажаним, щоб так було, але чи факти показують на такі настрої серед бизнесменів? Чи може якраз навпаки?

„БИЗНЕС ІЗ БИЗНЕС".

Совєтська Росія й націстична Німеччина дивляться одна на одну як на ворога людства. Гітлєр періодично таврує Росію як ворога всеї цивілізації, а Сталін, як когут кождого ранку піє, так він кождого дня говорить про Німеччину як головного ворога мира.

Та це не перешкаджає Німеччині дати Росії 80 міліонів долярів торговельного кредиту.

СУТЬ ТОРГОВЛІ.

Пощо Гітлєр підтримує правильний рух у совєтських фабриках? Пощо Сталін помагає німецькій торговлі, а тимсамим німецькому промислови?

Здавалось би, що тут маємо тільки докази нещирости двох політиканів. Та в їх поступках є певне зерно здорової думки: кождий з них сподівається заробити щось на цьому бизнесі. Певно, кождий щось тратить, але кождий думає, що зарібок буде більший ніж утрата.

Отсе й основа всякої торговлі: кожда сторона вважає, що вона щось заробляє.

БЕЗ ЗАВИСТИ.

Коли читати в „Ню Йорк Таймсі" кондоленції з приводу смерти її власника й редактора Адольфа Овкса, коли з приводу смерти цього Жида пишуть передовиці як про „визначну людину й журналіста" католицькі ґазети, як „Кетолик Нюз", коли й кардинал Гейз виступає з публичною заявою про „втрату, яка не дасться направити", то одно кидається передовсім в очі, а це брак усякої зависти.

Як це відбивається від тої зависти, з якою в нас часто так звані провідники признаються явно у приступах щирости: цього пана ми мусимо знищити.

ДЕЛІКАТНА ЖІНКА.

Анґлійська поліція арештувала 31-літню Альму Вікторію Ретенбері, котра призналася перед поліцією, що вбила свого чоловіка.

„Так, я це зробила!" — сказала пані Ретенбері. „Я вбила його деревляним молотом. Він уже й так жив задавго... Я грала з ним в карти, а він тоді кинув мені визов, чи я маю відвагу його вбити. Я підняла молот. Він сказав: „Ні, ти не маєш відваги". Я вдарила його по голові". Потім вона призналася теж, що мала любовника. Був ним шофер її мужа.

Отже пані Ретенбері признається до трох мотивів душогубства. Вона хотіла показатись відважною. Вона хотіла скоротити життя чоловікови, що й так задовго на світі мучився: це відай милосердя. І вона любила, а відомо, що любов усе виправдує. Отже три чесноти: відвага, милосердя й любов...

НЕ ТІЛЬКИ ДЕЛІКАТНА, АЛЕ Й ПОЕТИЧНА ДУША.

Цікаво теж, що пані Ретенбері писала поезії. Ліричні поезії. Чуттєві поезії. Представляю собі, що це мусять бути дуже слезливі поезії. Такі поезії, які пишуть люди, що вміють людину махнути по голові молотом.

Убивник старухи, котра йому й нікому іншому нічого не винувата, котрий є героєм одної повісти російського письменника Достоєвського, вбивши старуху і вийшовши на вулицю, пригадує собі на бідного канарка, котрого по смерти старухи не буде кому нагодувати. Вбивник вертається й годує бідненьку пташину.

СОВЄТСЬКИЙ МІЛІТАРИЗМ

(2)

Курс нашої заграничної політики є таксамо добре випробуваний і багатонадійний, як і шлях, яким Совєти йдуть до своєї остаточної побіди.

Куда веде цей шлях, як він пробігає і яка його ціль, це знав Молотов таксамо добре, як і його та Стецького слухачі.

Все готовий і повністю озброєний.

Ясно, що сильна армія і готовість та здібність успішно боронити границі є доброю, ба навіть можна сказати найкращою забезпекою мира так довго, як цього мира і забезпеки треба. Також не треба доказувати, що до війни між Совєтами та Японією на Далекому Сході не прийшло лише тому, що ворог Совєтів мав повний респект перед червоною армією. Думати й говорити про те, що Ворошілов або його заступник Тухачевський були би завтра готові начати воєнний марш за ті цілі, для яких нібито повстав Совєтський Союз, є чистим безумством. Воєнний комісар, який тепер зве себе комісаром оборони, має повну рацію, коли все заявляє, що його армія є все готова і добре озброєна. Але цей стан не був ще таким певним ні в році 1928-мім ні навіть в 1930-тім. Мимо тієї зовнішньої певности, мається враження, що й тепер ще не все задовільно готово. На 16-му партійному конґресі в 1930 році домагався Ворошілов підвищення плянової цифри добування заліза в першій пятирічці з 10.5 на 17 міліонів тон. Це було дуже потрібне і для успішної оборони держави необхідне. Згідно з цим принято й відповідні постанови. Але ще й сьогодні в третьому році другої пятилітки не досягнено бажаної тоді цифри в 10 міліонів тон заліза, а про бажане тоді підвищення продукції сталі та валкованого заліза годі й говорити. Коли взяти на увагу, що большевики схиляються до ріжного роду перебільшувань і часто вимріяну будучність вважають тепер за дійсність, то можна сумніватись, чи момент повної військової готовости Совєтського Союзу лежить в можливій досяжній близькости. Деякі дуже важні для військового діла ділянки господарства знаходяться на ще дуже низькому ступні розвою. Тут згадуємо лише справу транспорту. І лише тому держава, якої сільське господарство допустило до масового вимирання людности з голоду перед двома роками, в якій стан скоту від пятьох літ все понижується, якої уряд попадає в гістерію з приводу одного випадкового атентату на одному з його вождів, яка не може зректись апарату ҐПУ і тайного політичного донощицтва при вдержанні внутрішнього порядку і якої господарство вимагає праці сотень тисяч безвільних людей, щоб не провалитись при рахунку рентовности, якщо такий взагалі є доцільний при цілковитій державній господарці, буде напевно щиро одушевлена бажанням мира.

Совєти як воєнна потуга.

При розгляді совєтської воєнної сили не треба давати себе обдурювати побрязкуванням шаблюкою, як методою заграничної політики. Колиб Совєти були такими певними себе, як це вони вдають, то не потребувалиб вести перед у французькому хорі крику про забезпечення. Але булоб також фальшиво недоглянути совєтські успіхи в области зброєння. Дуже інтересним є при цьому всьому факт, що плянова господарка і державна тотальність і ідеями, які повстали на підставі досвідів світової війни і як такі були приняті совєтським державобудівництвом. Перехід з мирного в воєнний стан є правдоподібно для Совєтів куда лекший, як для якоїнебудь іншої держави. Підпорядкування цілої державної розбудови до зміни людини внутрі як такої включно одній ідеї будучої війни має в собі щось ґеніяльне. Пропаґандивна зручність, яка консеквентно представляє все те, що є військове, як чисто соціялістичне і з того виковує нову світову ідею, є подиву гідна. Коли хтось є, як Миллєр ван Брук, того переконання, що молоді народи сходу відіграють в будучому важливу політичну місію, то в цьому випадку лише мало світовополітичних проблєм є важнішими, як саме проблєма воєнної сили Совєтів.

II. Воєнна теорія, партія і мілітаризм.

Москва, в березні 1035.

Ленін визнав за слушну воєннотеоретичну дефініцію Клявзевіца і доповнив її лише настільки, що визнав ділання політичних факторів і на час війни. Погляд, що в моменті, як заграють гармати, політика має мовчати, не є вже дійсним ні для зовнішньої ні внутрішньої політики. Війна є формою вирішення противенств між державами і клясами. Не робиться вже теоретичної ріжниці між війною горожанською і війною з зовнішнім ворогом. У марксівському розумінні оба роди війни є одним і тим самим. Політика залишає за собою право визначати не лише цілі війни, але й рішати про воєнні операції. Армію як воєнний апарат розглядається як фабрику, де про корисні успіхи рішає техніка й робуча сила. З того ясно випливають і основи державнополітичної праці при умові, що війни не дадуться оминути. Основним стратеґічним потягненням є взаємне внутрішнє просякнення воєнного й політичного проводу. Сила червоної армії теоретично полягає під внутрішньополітичним і соціяльним оглядом в тому, що армія є союзом робітників і селян під проводом комуністичної партії. Тимсамим армія має великанське значіння як політична школа для народнього виховання, ба навіть більше, вона стає основним філяром, на якому спочиває вся державна будова, що прямує до витворення безклясового суспільства.

Ворошілов найближчий приятель Сталіна.

В такому стані будучого розвою ріжниці між робітником та селянином не повинні відігравати жадної ролі. При цьому важно встановити, що совєтський уряд вже тепер думає, що він від тої цілі не далеко віддалений. Зрозумілим також є, що держава як власник цілої господарки, мусить розглядати кожду господарську чинність під військовим кутом розгляду.

(Далі буде).

Вибір.

— Що радніше пєте: пиво чи вино?
— Це залежить...
— Від чого залежить?
— Від того, хто платить!

На концерті.

— Публика вас дуже гарно приняла. Все ще чути грімкі невмовкаючі оплески. Що ви їм сказали?

Співак: — Я сказав, що далі співатиму, аж зовсім втихне на салі.

ЧИ ВИ ВЖЕ ПЕРЕЙШЛИ ЗІ СТАРОГО ДО НОВОГО РОДУ ОБЕЗПЕЧЕННЯ?

ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ НЕГАЙНО!

ЗГОЛОСІТЬСЯ ЗАРАЗ У СЕКРЕТАРЯ СВОГО ВІДДІЛУ ТА ПЕРЕДАЙТЕ ЙОМУ СВОЮ СТАРУ ГРАМОТУ ДЛЯ ВИМІНИ.

ВРАЖІННЯ З ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО КОНЦЕРТУ В НЮ ЙОРКУ

Шість українських хорів в околиці Ню Йорку (Бейон, Джерзи Сіти, Елізабет, Йонкерс, Нюарк і Ню Йорк) показали і доказали, що можна зробити спільними силами.

В неділю, 7. квітня, 1935, всі ті шість хорів влаштували в Ню Йорку (в Тавн Гол) у честь Шевченка такий концерт, якого ще досі в Америці не було. Біля триста співаків, а дириґував ними наш незрівнаний професор Олександер Кошиць.

Програму розпочав в точно означеному часі (8:30 ввечір) вступним словом д-р Семен Демидчук. У першій частині своєї промови, яку виголосив англійською мовою, бесідник познайомив американську публику із значінням Тараса Шевченка для Українців, а далі прочитав телеграму від сенатора Злучених Держав, д-ра Ковпленда, в якій він висловив свій жаль, що з причини нещасливого випадку своєї дружини не міг прибути з Вашингтону до Ню Йорку, щоб на нашім концерті сказати приобіцяну ним привітну промову. Другу частину своєї промови сказав д-р Демидчук по українськи. Ціла промова може послужити зразком для инших, що властиво треба говорити при відкриванню концерту в честь Шевченка, якщо взагалі має бути яке вступне слово.

Розсувається поважно широка заслона і очам видців представляється прекрасний і зворушливий вид: ціла величезна сцена (перед самим концертом значно поширена коштом трох перших рядів крісел) набита хористами — на переді кілька рядів сопранів і альтів, а позаду стількиж рядів тенорів і басів. Всі співачки в прекрасних народніх строях, а всі співаки у вишиваних сорочках. Всі вони — наче широкий український лан, на якім розрослися густо і буйно всілякі пільні цвіти, що манять око і ласкають серце. Публиці цей великий „український лан" припав до вподоби, тож лунають оплески. Ці оплески подвоюються, як ізза лаштунків почав поволи виходити на сцену улюблений усіми дириґент. Він стає на підвищенню й обкидає пильним оком свою співацьку дружину. Пяніст роздає голос і — починається Шевченків „Заповіт".

Професор Кошиць будовою свого тіла і своїм обличем пригадує Шевченка, отже я маю враження, що то сам Батько Тарас стоїть на естраді і статочними рухами своїх рук та мімікою свого лиця показує і вияснює репрезентам соборної України, як треба сповняти його останню волю...

І понеслися громом невмирущі слова! Здавалося, що на сцені тріскають з гуком залізні кайдани і ввесь український нарід „ворожою злою кровю" волю свою окроплює.

Відома мельодія Заремби до Шевченкового „Заповіту" є доволі монотонна, особливо коли приходиться співати 4 строфки на той самий лад. (Хор співав лише три перші строфки). Але проф. Кошиць уміє такі монотонности поборювати. Кожду строфку він інакше згармонізує і всяка монотонність моментально зникає.

Я не буду вичисляти тут усіх тих пісень, які співав хор на тім концерті. Зробив це п. Гайворонський (гл. 84 ч. „Свободи"), подаючи влучно кортеньку характеристику кожної з них. До характеристики п. Гайворонського я додам від себе лиш кілька слів про його власну композицію поеми О. Олеся „Живи, Україно". Я цю пісню чув уже кілька разів, але найсильніше враження вона зробила на мене щойно на неділішнім концерті. Там я пізнав, що вона западає глибоко в душу аж тоді, як її співає хор з відповідною числовою силою. Така сила в неділю була і тому не диво, що вже при перших її звуках публика схопилася стихійно зі своїх місць. Тут не конче треба було вставати і ніхто публики до вставання не заохочував, алеж боєва, жива, згучна і ядерна мельодія має свої права: це наче якийсь полководець кликнув грімко „позір!" — і все військо випрямилось, готове до завзятого бою. Отака пісня, або подібна до неї, повинна би стати нашим національним гимном.

Найщиріші оплески діставав проф. Кошиць, і вони йому слушно належалися. Так вести хор, до такого ступня його зрівноважити, так викінчувати ріжні музичні фрази і викликувати всякі музичні ефекти — це потрапить лише артист з божої ласки. Тут сама тільки ерудиція, сама музична освіта не вистарчає. Такі річи мають і інші дириґенти, але вони **нашого** Кошиця не заступлять!

Хор імпонував не тільки своїм числом і народніми строями, але й своєю здисциплінованістю. Це не була отака собі юрба, що вийшла на сцену показати себе публиці: дивіться, мовляв, які ми гарні!... Ні! Всі хористи не шукали нікого по салі, а гляділи лише на свого „ґенерала" і тільки одного його бачили. Між ними і їх отаманом була сильна духова сполука. Видно було, що вони радо підчинилися його проводови, і видно було, що отаман радів, ведучи до бою своє співуче військо. Все те викликало і на сцені і на салі відповідний настрій. Публика одушевлялась хором, хоч неодному може й не прийшло на гадку, скільки то намозолились і співаки і їх провідник, заки свою спільну працю довели до такої перфекції. Хто, і як заплатить їм за їх посвяту? Тай чи можна заплатити грішми таку роботу? А всетаки вся та співацька громада була вдоволена, бож вона чула, що помянула свого найбільшого пророка „не злим тихим словом" у такий спосіб, що аж „Мати усміхнулась, заплакана Мати"".

Артист Петро Ординський відспівав чотири пісні. Співав так, як усе — по „козацьки", себто з життям і захопленням. Цим разом співак був мабуть у недиспозиції, тож його спів не осягнув бажаного успіху. Він, як це слушно замітив п. Гайворонський, стається в нас щораз популярніший; незабаром почуємо, що наше громадянство почне називати його „громадським співаком". І справді п. Ординський заслугує на те, щоб ніякий з наших порядніших концертів без нього не відбувся.

Ще треба дати хоч кортеньке признання п. М. Стемберови, що артистично акомпаніював п. Ординському на фортепяні. Я вже знаю його не від нині, багато разів бачив і чув його при „роботі", і за кождим разом одушевлявся щиро тою його „роботою". Як гладко й артистично він водить своїми вишколеними пальцями по фортепяновій клявіятурі і як докладно він відчуває, коли співак, по довільно довгій павзі, зачне нову музичну фразу! Ані на волосинку не схибить! Усе вдарить по клявішах враз із голосом співака.

Реферат проф. Манінґа був досконалий. Правда, його мова скидалася на професорський виклад у школі, алеж цей виклад мав свою вартість. Видно було, що шановний професор черпав свої відомости про Шевченка не з ворожих нам жерел, бо представив самого Шевченка таким, яким він справді був, і змалював те окруження, серед якого жив наш поет, так, як говорить непофальшована ніким історія. Він підкреслив, між іншими, факт, що сучасні Шевченкови московські поети і письменники глузували з українського поета і його „хлопської" мови, але проте Шевченко таки велика і славна людина, що заслугує на визначне місце в пантеоні людства. Проф. Манінґ перестудіював, видно, цілого Шевченкового „Кобзаря", бо подав клясифікацію всіх його творів. З усіх поем Шевченка йому мабуть подобалися найбільше „Гайдамаки", бо першу частину того твору, в дуже вірнім перекладі, прочитав у середині свого, виголошуваного з памяти, реферату

А тепер іще про промову д-ра Л. Мушуги. Ось коротенький її зміст:

Саме в тім часі, коли в Америці публика захоплювалася книжкою Гаріети Бічер Стов п. з. „Хата дядька Томи", в якій авторка змалювала незавидну долю чорних невільників, на Україні боровся за долю своїх закріпощених земляків син української землі, кріпак Тарас Шевченко. Але яка величезна ріжниця між тими двома боротьбами! В Америці боролася з суспільним лихом вільна людина, що жила на вільній землі і говорила до вільних людей. А на Україні виступив до бою з брутальним царатом роджений раб-кріпак, у закованій царською сатрапією країні, а говорив до людей... бездушних, німих. Як знаходив яке співчуття, то хіба тільки між тими, з яких сам вийшов, а з голосом тих німих рабів хто тоді в Росії рахувався?! Боровся Шевченко, страждав, і шукав заєдно тої зброї, якою його рідний нарід міг би себе від нелюдів оборонити. Шукав, шукав і таки знайшов! Та зброя — це наша геройська традиція, а зокрема — рідна українська мова. Рідне слово він поставив на сторожі своєї України, зробив її забороло від ворожих нападів і свій затяжний бій виграв! Правда, виграв його аж по своїй смерти, але таки виграв! Це рідне слово залунало грімко по всій соборній Україні і збудило приспаний горем народ до нового життя. Чи думав коли Шевченко, що в батьківщині Вашингтона, в найбільшім тепер місті на світі, в осередку артистичного життя, при славнім нюйорськім Бродвею, роджена в Америці молодь шануватиме його память його власними піснями? Але Шевченко славний не лише творами свого духа. Він уславився теж своїм сильним характером. Хто з нас не знає, як Шевченко одушевлявся першими творами Основяненка? Але коли Основяненко при кінці свого життя написав у честь царя славословіє — Шевченко відцурався. його! Відцурався він і інших своїх земляків, які не мали доволі сили станути в обороні покривдженого люду. Наш великий поет і борець відчув своїм пророчим духом, що прийде кінець „псарям-царям". І сталося так, як випророкував Шевченко: останній російський цар згинув ганебною смертю. Згинув „білий цар" і таксамо згинуть теперішні „червоні царі". Коли сповнилася перша частина Шевченкового пророцтва, то сповниться незабаром і друга! Промовець порівняв теж ту колибу, в якій прийшов на світ великий американський визвольник Линколн, з тою вбогою хатиною, що в ній уродився наш великий визвольник Шевченко.

Що промова д-ра Мишуги нас, старих, електризувала, це самозрозуміле. Але що вона так глибоко западе в серця „Американців українського роду", цього я (признаюся і бюся в груди) не сподівався. А так воно було. Я переконався, що приявна в концертовій салі наша молодь захопилася тою промовою більше ніж я. А кажуть, що наша американська молодь ґеть виреклася святощів своїх батьків, що зовсім відцуралася свого роду. Неправда! Що гарне і цінне, це кождому подобається, а наша молодь не гірша від інших молодих людей. Треба тільки вміти до тої молоді підійти і показати їй на очі всі наші цінности і тих, що за ті цінности сміливо і з пожертвуванням власного життя боролися.

Ця „штука" д-рови Мишузі цілковито вдалася. Наші молоді „Американці" запевняли мене по концерті однозгідно, що хоч цілий концерт їм дуже подобався, то з промови д-ра Мишуги вони таки найбільше скористали. А це останнє, на мою думку, найважніше.

Я радий, що в старім краю тепер теж поклали найбільшу увагу на Шевченківських чи національних святах на святочні промови. Бо з піснями і музикою можемо виступати на концертах, спеціяльно призначених для цеї цілі. Але на святах Шевченка, чи Франка, чи нашої Державности властива вага мусить і повинна бути сконцентрована на думки наших ґеніїв, чи на шляхи, якими нам іти до здобуття волі. Якщо ті думки на тих святах не входять у кість і кров наших мас — свята не осягають своєї цілі. Та нюйорське Шевченківське свято свою ціль осягнуло, бо слово Шевченка дійшло до серця і розуму приявної на нім тут родженої молоді. Бо що наша пісня її очарувала, про те нема потреби більше говорити: вонаж сама її співала.

Осип Стеткевич.

ПРОТОКОЛ

з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союза, які відбулися 9 квітня 1935 року в головній канцелярії У. Н. Союза під ч. 81-83 Ґренд Стріт, Джерзи Сіти, Н. Дж.

У нарадах взяли участь: головний предсідник М. Мурашко, головний рекордовий секретар Д. Галичин, головний фінансовий секретар-касієр Р. Слободян і завідатель „Свободи" П. Маційовський.

Головний предсідник відкрив збори в 4 годині пополудні та предложив для вирішення такі справи:

Продаж і купно бондів. Порішено продати за $15,225 Федерел Фарм Лон бонди, за які заплачено минулого року $15,037.50. Натомісць постановлено закупити Пасіфік Ґез енд Електрік Ко. 4% бонди за $5,000.

Збирання чиншу. У справі морґеджів на реальностях під ч. 64-66 Шермен Плейс та 155-157 Двайт Стріт і 248-250 Сип Евеню, Джерзи Сіти, Н. Дж., над якими орґанізація мала досі контролю спільно з власниками тих реальностей, постановлено зажадати від власників тих реальностей права збирання чиншу, щоб у той спосіб дістати виключну й повну контролю над дотичними реальностями. Таксамо рішено заплатити міські податки, які є залеглі на тих реальностях.

Перебрання реальностей на власність У. Н. Союза. За неплачення залеглих відсотків від морґеджів та міських податків порішено перебрати на власність орґанізації отсі реальности: 691 Ендерсон Евеню, Ґрентвуд, Н. Дж., — морґедж на суму $22,757.50; 309-312 Секонд Стріт, Карлстадт, Н. Дж., — морґедж на суму $15,000; 942 Берґенленд Евеню, Норт Берґен, Н. Дж., — морґедж на суму $14,800; 200 Ендерсон Евеню, Фейрвю, Н. Дж., — морґедж на суму $17,009; 600 Берґенленд Евеню, Вест Ню Йорк, Н. Дж., — морґедж на суму $33,950; 198 Забриски Стріт, Джерзи Сіти, Н. Дж., — морґедж на суму $5,054.80; 21 Клиф Стріт, Джерзи Сіти, Н. Дж., — морґедж на суму $5,579.67.

Уділення нових морґеджів. Порішено уділити морґедж у сумі $3,000 на реальність Івана Ухмана і морґедж у сумі $1,700 на реальність Василя Хоця.

Направа реальностей У. Н. Союза. Постановлено поробити конечні направки в деяких домах У. Н. Союза.

Отворення нового чекового конта. Порішено відкрити в Фирст Нешенел Бенк, Джерзи Сіти, Н. Дж., окреме чекове конто для депозиту грошей, збираних з чиншів на реальностях У. Н. Союза, та для виплати з нього розходів, получених з удержанням тих реальностей.

На тім вичерпано програму нарад екзекутиви У. Н. Союза і головний предсідник закрив збори в 6 годині ввечір.

Д. Галичин,
гол. рек. секретар.

ПРИГАДКА ВІДДІЛОВИМ УРЯДНИКАМ

Ще є багато відділів, які ще досі не надіслали виповнених квестіонарів, потрібних для списання історії цих відділів у Пропамятній Книзі У. Н. Союза. Просимо подбати, щоб цей обовязок був негайно сповнений, а квестіонарі вислані до „Свободи". Проволока спиняє працю в тім напрямі.

Просимо також зголошувати замовлення на місце для фотоґрафій, бо вже тепер треба знати, скільки на це треба місця в книжці. Пізніші зголошення не будуть могти бути узгляднені.

Несподіваний успіх.

Володар відвідав вязницю. Навідався і до робітні вязнів, де працювало їх досить. Коли володар спитався, за віщо вони сидять у вязниці, кожний з них старався якось представити себе невинним. Одного засудили тому, що суддя був занадто строгий, другий попався у вязницю лише тому, що обставини зложилися так проти нього, третій впевняв, що сидить тому, бо суддя видав несправедливий присуд. Лиш один вязень сказав: „Ваша величносте, я крав!" На це відповів володар: „Злочинче, ти не годишся між тих невинних людей — ти вільний!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БРУКЛИН, Н. Й.

Шевченківське Свято.

Як кожного року, так і цього бруклинська громада заходами Центрального Комітету відсвяткувала торжественно Шевченківські роковини в неділю, дня 31-го березня, в салі публичної школи.

Свято розпочалося вступною промовою о. А. Лотовича, що цитуючи Шевченка, взивав приявних на святі йти слідами пророка й не приставати ні на хвилинку, поки не здійсниться найвищий ідеал українського народу.

Хор української молоді під управою п. В. Савіцького вивязався на цей раз із всіх точок прекрасно і за це публика не щадила оплесків вдоволення.

Милою несподіванкою був виступ пані М. Гребенецької, звісної оперової артистки, та п. Петра Ординського, оперового співака.

Захоплена публика просто не хотіла пустити наших славних артистів із сцени.

Маленька Галюся Слободян дуже гарно віддеклямувала уривок з „Посланія" Шевченка. Маруся Забавська, як завжди, так і цього разу віддеклямувала поему до Шевченка з таким чуттям, що зворушила приявних до глибини душі.

Гарний був виступ малого Юрка Балащука, що відограв на гармонії три пісні. Малий Юрась показав, що в нього є відвага і музичний талант, тому публика не щадила малому оплесків.

Святочну промову виголосив редактор О. Ревюк. Слід зазначити, що публика вислухала реферату з великим захопленням, виявляючи своє признання референтови бурливими оплесками.

Ще промовляв гром. Григорій Бардак, що візвав присутніх зложити датки на покриття коштів.

На кінці голова Центрального Комітету, гром. Ю. Павчак, подякував приявним за участь у концертовім святі співакам, деклематорам і бесідникам, візвав громаду до єдности і національної солідарности, побажав, щоб заходи громади увінчались добрими успіхами, та щоб наступне Шевченківське свято відбулося вже у своїй власній національній домівці.

Датки зложили: о. сов. А. Лотович $2; по $1: М. Заверуха, Г. Бардак, Ю. Павчак, пані А. Лотовичева, І. Возьний, пані К. Баран, А. Кулявий, Н. Журин, М. Баглай, І. Сенько, П. Малицький, В. Палащук, Д. Тихий, І. Костів, М. Кіт, А. Гавришко, Ол. Гавришко, Й. Возняковський, П. Дубовецький, Г. Волічинський, І. Завадовський, Т. Федоришин, М. Завальчук, пані Е. Біленька, пані С. Канюка, М. Костів, Т. Карплюк. Дрібними датками $29.02. Разом $59.02. — Кошти концерту $47.26. Позісталу суму $11.76 вислано на писанку для інвалідів через Обєднання.

Член Комітету.

ПРИ МОГИЛІ ГЕРОЇВ.

Сидить дідусь при могилі,
Втоптаній літами,
Задуманий, знать далеко
Вандрує думками.

Коло нього цвіт, надія,
Дітоньки маленькі
Скачуть собі й питаються:
„Дідусю любенький!

„Скажи, хто тут в тій могилі,
Що на ній знак стягу?
Ой, скажи нам, дідусеньку,
Про вмерлих цих славу!"

„Добре, дітоньки, розкажу
Кількома словами:
Тут лежать ті, що за нарід
Бились з ворогами.

„Лежать тілом, а дух же їх
Між нами блукає
Тай спочинку у серденьках
Дитячих шукає.

„Прийміть його, любі діти,
Він вкаже шлях ясний:
Як підете ви цим шляхом,
Будете все щасні".

Йосиф Буката.

У БІЛОМУ МІСТІ

Атени — столицю Греції — опоясують лагідним луком горби Лікабетос. Ці хвилясті горби у світанку срібні, в день чорно-зелені, при заході сонця виразно рожеві, а під вечір скоро переходять у фіялковий (бузковий) і фіолетній колір. Тоді в цій смузі фіолету зявляються міліони вогників. Це підгірські оселі, що мерехтять довкола столиці.

Є двоякі Атени: вчорашні й нинішні. Вчорашні, це ті Атени зперед півтретя тисячі літ. Це будівлі з матово-жовтавого мармуру, а над ними блакить неба. Нинішні Атени, це снїжно біла новітня столиця. Це живчик нової Греції, що почалася в 1835 році, а скріпилася після світової війни.

Доми білі, з плоскими дахами, хідники білі — все виложене мармуром, гіршим і гірше шліфованим. Та мармур цей з тої самої гори Пентилікону, що стільки століть тому дала білий мармур на будову Акрополю. Гору Пентилікон видно, коли вийти трохи за місто, там є каменоломи. Перікль (493-429 року перед Христом) віди казав звозити білі брили для відбудови Атен він будував мури до моря та поширював вапняними стінами вузькі горби Акрополю.

Здовж білих вулиць ростуть два ряди хвилястих пальм, ніжних дерев мімози та кріпких корчастих олеандрів. Кінчиться вулиця все клямрою якоїсь композиції: маленькою святинею, горбом, памятником, групою дерев. Тому Атени роблять враження, що його будували мистці, свідомі відповідальности за будуччину. Інша справа, що гарячий вітер вганяє вулицями, несе купи сміття й куряви та кидає нею в лице прохожому.

Найгарніша є Кефізія, підатенське літнище найбагатших Греків. Дорога дуже гарно асфальтована, йде поміж палатки та сади. Вся Кефізія, це віллі, готілі, дерева, цвіти, а все від півночі заслонене горами й перерізане рікою. Чудові рожі цвитуть тут. Один такий цвіт завбільшки двох долонь.

Атени ростуть скоро. Ще в половині минулого століття були, можна сказати, забутим селом. Сьогодні мають пів міліона населення. Величаві віллі, кооперативи, школи, касарні, шпиталі. А все це переросле зеленню дерев, зішите асфальтовими нитками вулиць.

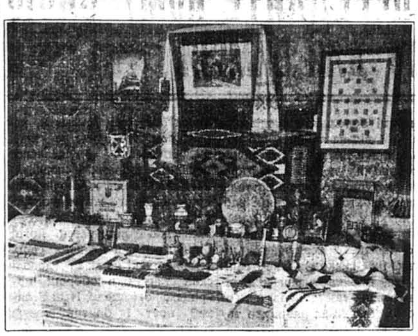
Крім того Атени розростаються ще в інший спосіб. Грек вибирається в чужі краї, доробляється великого маєтку, вертається до рідного краю та фундує батьківщині гарний дарунок. Так нпр. найбільший в Атенах музей новочасности: краєзнавство, хліборобство, промисл, копальні, кораблі, нове малярство — це дарунок Грека Запаса й зветься від його назвища: „Запіон". Цей „Запіон" то величавий мармуровий будинок у клясичному стилі. Побудований серед великого цвітистого парку, на великій площі. Площа разом із парком, музеєм і тисячею переносних крісел, що пополудні становлять каварню, є майже в середині міста, на плоскому горбі. Кількасот кроків віди є шість величавих коринтійських колюмн: руїни святині Олімпійського Зевеса. Колюмни ті мають більше як дві тисячі літ, чудову барву кремової рожі. Багато далі замкова гора Акрополю.

Атенські жертводавці мають дивний звичай: дають столиці величавий дарунок, а для себе просять... лавровий листок. Ставлять собі самі малий-маленький памятник при вході, десь збоку, в кущиках. Так стоїть Запас при „Запіоні", так стоїть другий фундатор Аверов, що жертвував величавий стадіон увесь з білого мармуру, на 80 тисяч видців окружений чорними кипарисами, вистелений зеленим килимом мурави. Коштував багато міліонів долярів. На додаток додав іще Запас рідному краєви — панцирник (що був збунтувався в останній революції), а сам станув собі скромненько в кущах. Кажуть, що будинки всіх посольств Греції це дарунки горожан.

Вечір. Юрба втішається весною. На рогах вулиць стоять маленькі печі з пістацією (овочі дерева пістації — зелені мігдали, солодкі, які ідять і сирі) та мігдалами, столи з помаранчами, з яких кожна має зелену гильку. На великих вулицях ясно освічені крамниці. На горбку, на великій площі, що припирає до парку, зарисовується біла палата, колись королівська, а нижче велике мармурове півколо: могила Невідомого Вояка. Тихо ступає сторожа.

Далі вулицею вниз є округла площа в самій кітловині міста. Це площа білих рож. Стіл при столі, кіш при коші, страґан при страґані, рожі, рожі, рожі... Торг білих пелюстків. Посеред білого пуху чорний отвір: сходи під землю. Це стація електричної залізниці до Піревсу. Десять миль до моря. З Атен залізниця виходить як підземна, за містом іде, як звичайна.

ВИСТАВА ЗБІРКИ ГРОМ. КОЧАНІВ

ШІКАГО, ІЛЛ.

Вистава виробів народнього мистецтва.

В днях 20-го і 21-го квітня відбудеться в Шікаго вистава, з якої чистий дохід призначено на будову Музею Визвольної Боротьби України у Празі. Виставу влаштовують громадяни Осип і Анастасія Кочани з Джоліет, Ілл. Помагає їм Запомогове Жіноче Товариство, а Український Хор міста Шіґаго відступив салю на ту ціль зовсім безплатно. Також редакція тижневика „Наш Стяг" видрукувала вже білети та розкидки цілком безплатно.

На виставі будуть такі відділи: українська література окремими виданнями, як видання „Світ Дитини", „Просвіти", „Червоної Калини", „Національного Музею" у Львові. Будуть інші книжечки та журнали. Буде велика збірка українських державних і добродійних марок і коверт, українські гроші, види з пластового життя, види з Гуцульщини, гуцульська різьба і кераміка, вишивки, образи арт. О. Кульчицької і ще багато інших річей. Це буде за вступом по 25 центів. На виставі будуть річи виключно з власної збірки гром. Кочанів.

ХИМЕРНІ ІГРАШКИ ДОЛІ.

Якими дивними стежками ходить нераз доля великих мистців та їх славних творів! Скільки їх звихнули, надломили, а то й убили умовини твердого життя, недобрі люди і безсмертна людська глупота! Не треба шукати далеко. От нпр. все наше Шевченкознавство вливається в одно русло міркований на тему: „Що дав Шевченко Україні". Чому не прийшло нікому в гадку поставити справу так: „Що дала Україна Шевченкови?" Були би це дуже сумні міркування, коли брати аналогічне порівнання з великими поетами інших народів... Безсоняшне, сирітське дитинство, коли „пас ягнята за селом", важкі хлопячі літа, коли пішов „до пяного дяка в науку" і мусів „носити воду школярям", опісля руда пустиня на оренбурських степах, чи на далекій чужині, без проміння сонця, без доброго усміху своїх, що найвище — ласкавий, протекційний погляд чужих...

В таких умовинах одні пробивалися крізь життя з геройською незломністю, другі знеохочувалися, зневірювалися, ломили пера, розбивали арфи та відходили в тінь. І в нас було таких чимало: Вагилевич, Камінський, Д. Січинський.

Пригадалася мені гірка доля геніяльного композитора, творця безсмертної опери „Фавста".

Саме на днях святкувала паризька опера велике і рідке свято: ювилей 2,000-ної вистави Гунодового „Фавста". Вечір був національним і державним святом. Був на виставі президент републики Лебрен і ввесь столичний світ. Театр подбав, щоб достойно вшанувати память мистця, що за життя випив чару горя вщерть і ждав довгі роки, заки діждався справедливої оцінки твору, признання і слави.

Премієра „Фавста" відбулася в паризькій опері дня 19. березня 1859 р. і мала невдачу в історії невдачу. Ґунода відсудила опінія від усякого таланту, оспорювала його музичну освіту й знання, а в одній з найоглядніших рецензій було написано, що „деякі ями є середньої стійности, а решта взагалі не існує".

Ґуно гірко плакав. І треба було майже десять років, щоби Французи змінили свій погляд, пізнали, зрозуміли й полюбили красу пречудового „Фавста".

І поза межі своєї вітчини не краще повелося авторові. Коли після кількох років від париської невдачі проголосили виставу „Фавста" в Лондоні, не допустили Ґунода на проби і він сидів на виставі як звичайний глядач. І англійська критика не пізналася на вартости опери й не направила заподіяної Ґунодови кривди.

Це не є зрештою виїмковий випадок.

Премієру Бізетової „Кармен" висвистали в Парижі, а „Тангайзер" не стрінувся з найменшим признанням паризької публики.

Та час направив лихо і кривду, здобувши тим великим творам почесне місце у французькому і взагалі у всесвітньому репертуарі, а „Фавст" став зчасом для Французів „репрезентаційною" виставою.

Французи чесно й достойно направили кривду і сплатили довг вдячности — покривдженим мистцям.

Чи ми коли спроможемося на такий жест супроти деяких своїх мистців?...

Чому я про все те згадую? Бо дух важко покривдженого Ґунода заблукав і на нашу галицьку сцену і довго на ній гостював.

В р. 1907. виставив театр „Бесіди" „Фавста" в перекладі С. Чарнецького (на Наддніпрянщині мають тепер переклад Старицької-Черняхівської). І ми на протязі двох років до самої війни мали своїх виконавців Фавста, Мефіста, Валентина і Маргеріти, яку відтворювала незабутня Рубчакова, що хоч кольоратурою була слабша, та ліричні ями (пісня при веретені) передавала — як ягнод...

Неодин наш талант має янгольський терпець і витримує з ним аж до смерти. Та ми маємо терпцю ще більше. Навіть по смерти великої людини чекаємо, аж прийде новий талант і щезне таксамо, як появився. — („Діло").

Тиберій Горобець.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На інвалідів.

На хрестинах дочки гром. Стефана Левка присутні гості згадали про рідний край та інвалідів. Жертвували на ту ціль $8. Зложили по $1: І. Смолинський, М. Назаревич, П. Кучма, Г. Тхір, С. Левко, С. Іченко, А. Майдан, І. Доскач.

Петро Кучма.

ШЕНАНДОА, ПА.

На народні цілі.

В липні минулого року відбулося ювилейне свято з нагоди 40-ліття У. Н. Союза в Шенандоа, Па., яке було влаштоване заходом злучених відділів У. Н. Союза, а саме: 9, 28, 31, 98, 242, 305, 365 і 382. Чистий дохід з того свята виносив $30, і ті гроші переслано через Обєднання на такі народні цілі: $7 на визвольну боротьбу, по $6 на інвалідів, політичних вязнів і Музей у Празі, а $5 для молоді в Америці. Тому, що деякі члени заплатили за свої тикети на свято щойно пізніше, то тимсамим тих грошей не можна було вислати скорше на призначені цілі.

За ювилейний комітет:

Н. Максимчук, предсідник;
Д. Гайдамака, касієр,
В. Загібайло, секретар.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Померла бабуся. Внучка стоїть сумна. Мати хоче потішити внучку:

— Бабуся померла, та вона в небі й дивиться звідтам на тебе!

Внучка: — А бабуся не може бачити!

Мати: — Чому?

Внучка: — Бо лишила свої окуляри!

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(240)

Останнє речення записки в щоденнику звучало: „Лейді Ґрейсток ми взяли з собою. Вона більше придасться червоній армії жива, ніж мертва"... „Вона жиє!" — викрикнув Тарзан. „Дякувати Богу!" — викрикнув полковник Кейпел. „А тепер?" „Я вернуся з вами, очевидно!" — відповів Тарзан. „У вашій головній кватирі я певно знайду свою жінку, або принаймні якусь вістку про неї".

„Як страшно я підозрівав панну Патрицію Кенбі!" — говорив далі Тарзан. „Так я навіть сказав поручникови Сесилови, котрий її любить, що вона червона шпигунка!" „Не журіться тим!" — сказав полковник Кейпел. „З того ніщо злого не вийде. Бо саме перед своїм відїздом він сказав мені, що вона обіцяла вийти за нього замуж".

Скоро потім Тарзан вертався в товаристві полковника Кейпела до англійської головної кватири. Там він стрінув знову Патрицію Кенбі і поручника Сесила. Обоє були дуже щасливі й дуже сміялися, що Тарзан виправдувався за свої підозрівання супроти дівчини. І там він теж довідався радісну новину, що Англійці виратували його жінку з руя червених та привезли її на західне побереже.

Тарзан скоро попрощався зі своїми товаришами та вибрався сам один у далеку дорогу на місце свого спаленого дому. Кілька тижнів потім він добився туди. Коло його дому йшов живий рух. У його неприявности пані Ґрейсток почала відбудовувати дім. Нарешті Тарзанови знов поплили щасливі дні, перервані майже безповоротно війною з червонними.